

Ekonomika chovů ovcí a koz v ekologickém zemědělství

V. Kostlivý, Z. Fuksová, J. Dubec, J. Hanibal, J. Peterková

Ústav zemědělských a ekonomických informací

Souhrn

Podniky ekologického zemědělství jsou orientovány především na chov skotu. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří podniky specializované na chov ovcí, koz a ostatních zvířat zkrmujiících objemnou píci. Na základě dat FADN CZ byly analyzovány podniky tohoto výrobního zaměření a vývoj jejich hospodaření v průběhu let 2011–2015. Podniky, které v průběhu sledovaného období vykazovaly rostoucí produktivitu, jsou charakterizovány vyšší výměrou obhospodařované půdy, nižším počtem dobytčích jednotek, nižším podílem celkových nákladů na produkci a vyššími hodnotami čisté přidané hodnoty. V podnicích s klesající produktivitou byly zaznamenány vyšší podíly chovaného skotu a významné výkyvy v hospodaření v jednotlivých letech posuzovaného období.

Klíčová slova: chov ovcí a koz, produkce, náklady, ekonomika, produktivita

Summary

Organic farms are primarily focused on raising cattle. The second largest group consists of farms specializing in sheep, goats and other grazing livestock. On the basis of FADN CZ data the farms of this type of farming were analysed and their economy development during the years 2011–2015. Businesses that during the reporting period showed rising productivity, are characterized by higher acreage of cultivated land, lower number of LUs, lower share of the total cost of production and by higher levels of farm net value added. In companies with declining productivity higher proportions of cattle were reported and significant fluctuations in the economy in each year of the period considered.

Keywords: sheep, goats and other grazing livestock, production, costs, economics, productivity

Úvod

Farmy, které hospodaří v režimu ekologického zemědělství, jsou orientovány převážně na chov hospodářských zvířat. Nejpočetnější skupinu tvoří podle základního souboru plně ekologických podniků (ÚZEI 2014, Statistické šetření ekologického zemědělství 2013) podniky chovu skotu. Podniky výrobního zaměření chovu ovcí, koz a ostatních zvířat zkrmujiících objemnou píci (ZOP) jsou druhou nejvýznamnější skupinou a představují celkem 26 % subjektů celého souboru. Reprezentativní část ekologických podniků je zároveň součástí výběrového souboru šetření FADN CZ. Metodika FADN umožňuje rozdělit podniky podle jejich ekonomické velikosti odvozené na základě celkové částky standardní produkce (Standard Output, SO) podniku, která je vypočtena z výměr plodin a stavů jednotlivých kategorií zvířat oceněných koeficienty SO pro jednotlivé plodiny a kategorie. Podle prahových hodnot standardní produkce (EUR) je definováno 14 tříd

ekonomické velikosti (EV). Jejich početní zastoupení, průměrné výměry a stavy zvířat jsou uvedeny v tabulce 1, která zároveň uvádí početní zastoupení podniků v regionech podle LFA. Podniky třídy ekonomické velikosti 12 až 14 se ve výrobním zaměření chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP nevyskytují.

V šetření FADN jsou ekologické podniky orientované na chov ovcí, koz

a ostatních zvířat ZOP dlouhodobě zastoupeny. Cílem této studie bylo porovnat strukturální, produkční a ekonomické ukazatele farem tohoto výrobního zaměření. Součástí analýzy bylo i rozdělení podniků podle vývoje jejich ekonomiky v průběhu pětiletého období. Podkladem pro porovnání byly ukazatele standardního výstupu šetření FADN (Hanibal et al., 2011–2015).

Metodika

Pro účely studie byla použita data podniků zahrnutých ve výběrovém šetření FADN 2011–2015. Šetření FADN (Zemědělská účetní datová síť – Farm Accountancy Data Network) je ve všech zemích EU prováděno podle jednotné metodiky. Analyzovány byly podniky výrobního zaměření chov ovcí, koz a ostatních zvířat zkr-

Tab. 1 – Počty a základní charakteristiky ekologických podniků bez souběžné produkce chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP v rámci České republiky v roce 2013 v členění podle ekonomické velikosti

Třída ekonomické velikosti podle hodnoty standardní produkce (EUR)	Počet farem					Průměrné stavy a výměry podniku				
	celkem	z toho LFA H	z toho LFA O	mimo LFA	neurčeno	počet DJ	stav ovcí a koz (ks)	výměra z.p. (ha)	výměra TP (ha)	výměra o.p. (ha)
1 [méně než 2 000]	46	19	15	6	6	1,3	7	3,9	3,6	0,3
2 [nejméně 2 000, méně než 4 000]	99	41	31	12	15	2,9	11	9	8,9	0,2
3 [nejméně 4 000, méně než 8 000]	182	68	73	31	10	5,2	25	16,9	16	0,9
4 [nejméně 8 000, méně než 15 000]	209	78	101	25	5	9,5	48	27,7	25,8	1,8
5 [nejméně 15 000, méně než 25 000]	134	53	57	22	2	16,8	90	41,4	39,2	1,4
6 [nejméně 25 000, méně než 50 000]	100	36	43	20	1	28,8	132	78,6	73,7	4,8
7 [nejméně 50 000, méně než 100 000]	64	25	30	9	0	56,7	280	160,5	150,7	9,3
8 [nejméně 100 000, méně než 250 000]	17	2	9	6	0	106,9	611	283,3	264,3	17,9
9 [nejméně 250 000, méně než 500 000]	4	2	1	1	0	205,3	1 319	614,6	577,3	37,3
11 [nejméně 500 000 a < 750 000]	1	1	0	0	0	679,7	2 905	1 681	1 532	149,4
Celkem	856	325	360	132	39	17,9	91	51,6	48,3	3,0

Zdroj: Statistické šetření EZ 2013, LPIS 2013, výpočet typologie podle metodiky FADN

mujících objemnou pici (ZOP). Podle typologie FADN se jedná o podniky, v nichž zastoupení chovaných ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP (včetně koní) tvoří minimálně 2/3 z celkové standardní produkce podniku.

Porovnávané podniky byly rozděleny do skupin: všechny ekologické podniky výběrového souboru šetření FADN CZ chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP [EZ], podniky s poklesem produktivity [E-], podniky s růstem produktivity [E+] a konvenční podniky [K]. Skupina EZ prezentuje vážená data celého výběrového souboru, skupiny E+, E- a K představují nevážená data souboru podniků panelových dat, tj. podniků, které byly v šetření FADN kontinuálně po celé pětileté období. Hlavním cílem bylo zejména porovnání skupin E+ a E-, údaje skupin EZ a K je možné brát spíše jako doplňující. Předmětem hodnocení jsou ukazatele tzv. standardního výstupu FADN, které zahrnují strukturální charakteristiky: průměrnou výměru obhospodařované zemědělské půdy (ha/podnik), počty dobytčích jednotek (DJ/podnik), vstup pracovní síly (AWU, tj. počet ročních pracovních jednotek), produkční charakteristiky (celková produkce, produkce rostlinné výroby, produkce živočišné výroby a ostatní produkce; Kč/ha), náklady (celkové náklady, výrobní spotřeba, ostatní věcné náklady a externí faktory; Kč/ha) a ekonomické charakteristiky (čistá přidaná hodnota v Kč/ha a ČPH na jednotku AWU v Kč/AWU).

Hodnocení změny celkové produktivity podniků v čase bylo založeno na použití metody datových obalů (DEA). Jedná se o neparametrickou metodu lineárního programování, do níž jsou zahrnuty vstupní a výstupní parametry každého podniku za každý rok posuzovaného období. Za vstupní parametry byly zvoleny výměra zemědělské půdy, počet dobytčích jednotek a počet ročních pracovních jednotek. Jako výstupní parametry byly uplatněny ukazatele celková produkce, produkce RV a produkce ŽV. K analýze byly použity indexy změny celkové produktivity výrobních faktorů (TFP) zjištěné metodou DEA Malmquist v podmínkách variabilních výnosů z rozsahu. Podniky reprezentují výrobní zaměření s živočiš-

nou výrobou. Na použitá data nebyla uplatněna deflace.

Výsledky

Výběr podniků specializovaných na chov ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP souboru šetření FADN zahrnoval v roce 2015 celkem 30 ekologicky hospodařících podniků. Výběrový soubor je na základě metodiky FADN každoročně aktualizován a část podniků je obměněna. V rámci souboru však existuje skupina tzv. panelových dat, tedy podniků, které byly v šetření kontinuálně po celé analyzované období let 2011–2015. Soubor panelových dat pak obsahuje celkem 20 podniků orientovaných na chov ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP, z nichž 17 farem je ekologických. Jedná se o podniky fyzických osob. Celkem 60 % farem tvoří podniky malé (EV 4 a 5) a 40 % střední (EV 6 a 7) třídy ekonomické velikosti. Výpočet změny celkové produktivity faktorů byl proveden na výběrovém souboru panelových dat 440 podniků,

z toho 114 hospodařících ekologicky. Na základě výsledků zpracování byly identifikovány podniky chovu ovcí a koz s rostoucí (12 podniků skupiny E+) či klesající (pět podniků skupiny E-) produktivitou a vyhodnoceny rozdíl ekonomických a strukturálních ukazatelů.

Základní charakteristiky podniku

Skupina ekologických podniků orientovaných na chov ovcí a koz ve výběrovém souboru FADN hospodařila v průběhu let 2011–2015 na průměrné ploše 59 ha. Tato výměra přibližně odpovídá výměře obhospodařované půdy podniků, u nichž v průběhu sledovaného období došlo k poklesu celkové produktivity (E-; v průměru 61 ha). Podniky skupiny E+ s rostoucí produktivitou mají výměru zemědělské půdy v průměru o 10 ha větší (tabulka 2). Intenzita chovu zvířat je podle metodiky vyjádřena počtem dobytčích jednotek na jednotku plochy. Obě

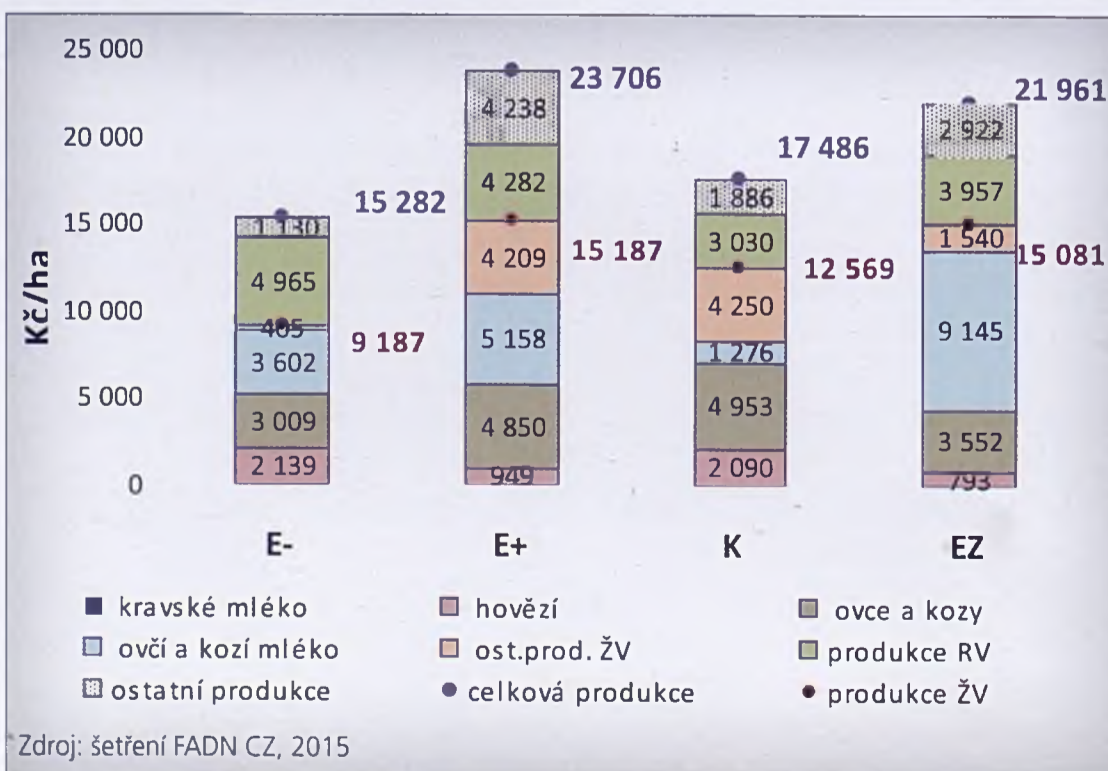
posuzované skupiny podniků (E+ a E-) vykazují v čase obdobný počet dobytčích jednotek a obě skupiny shodně v mezi roky 2011 a 2015 nevyšly počty zvířat chovaných na farmách. Farmy hospodařící konvenčním způsobem chovají v průměru téměř o 40 procent více zvířat, jejich počet se však mezi počátkem a koncem sledovaného období snížil.

Počet zvířat chovaných na farmě může ovlivnit hodnotu produkce. Kuchtík (2015) uvádí, že pro optimální ekonomickou výkonnost mléčné ovčí farmy je vhodný nižší počet bahnic než v chovech orientovaných na odchov a výkrm. V našem souboru byla více než polovina podniků, které vykazovaly produkci mléka. Obecně lze konstatovat, že chovy s nižšími počty bahnic a koz vykazovaly také nižší produkci mléka vyjádřenou počtem litrů na zvíře.

Počet pracovníků, vyjádřený přepracovaným počtem ročních pracovních jednotek (1 AWU = 2000 odpracovaných hodin/rok), je u prosperujících podniků skupiny E+ mírně vyšší (o 2 %) než u podniků s klesající produktivitou E-. Podniky skupiny E+ vykazovaly v období 2011–2015 celkem osmiprocentní nárůst počtu pracovních sil, zatímco podniky skupiny E- charakterizuje opačný trend (pokles AWU o 8 %). Růstu pracovních vstupů u skupiny E+ odpovídá i růst mzdových nákladů. Počet pracovníků je u konvenčních podniků na úrovni 75 % ekologicky hospodařících farem a v čase se nijak významně nemění.

Produkce podniků

Celková produkce podniků je tvořena součtem produkce RV, produkce ŽV a ostatní produkce. Ukazatel ostatní produkce v šetření FADN zahrnuje zpracování výrobků RV (včetně výroby krmných směsí), zpracování výrobků ŽV, služby, agroturistiku a jiné nezemědělské výdělečné činnosti včetně výroby energie z obnovitelných zdrojů. Vzájemný poměr jednotlivých částí je zobrazen v grafu 1. Podíl jednotlivých složek celkové produkce se v čase příliš nemění a uvedený rok 2015 plně reprezentuje skladbu v předchozích letech sledovaného období. Hodnota celkové produkce byla u podniků se stoupající produktivitou E+ v průměru za hodnocené období o 8 % vyšší

Graf 1 – Struktura produkce podniků chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP v roce 2015 (Kč/ha)

než u podniků s poklesem produktivity, a to zejména díky produkci ŽV a ostatní produkci. Při bližším pohledu na hodnoty produkce v jednotlivých letech je patrné, že podniky skupiny E- začínaly v roce 2011 s vyšší hodnotou celkové produkce (19 364 Kč/ha) než podniky skupiny E+ (16 985 Kč/ha). Ve skupině E- však v průběhu času došlo k významnému poklesu (na hodnotu 15 282 Kč/ha), zatímco prosperující podniky skupiny E+ dosáhly výrazného zlepšení (23 706 Kč/ha v roce 2015). Nárůst celkové produkce ve skupině podniků EZ celého výběrového souboru souvisí se změnou podniků ve výběrovém šetření FADN, úbytkem farem s extenzivním chovem a cíleným získáním podniků s vyšším podílem ostatní produkce, včetně zpracování ovčího a koziho mléka. Hodnota celkové produkce konvenčně hospodařících podniků chovu ovcí a koz se v čase snižovala (z 20 677 Kč/ha v roce 2011 na 17 486 Kč/ha v roce 2015) a na konci hodnoceného období představovala střed mezi podniky E+ a E-.

Rostlinná produkce je v podnicích chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP tvořena převážně produkcí krmných plodin na trvalých travních porostech. Produkce plodin na orné půdě je vzhledem k 2,5% podílu orné půdy okrajová. V převážné většině se jed-

ná o pěstování obilnin. Produkce RV v roce 2015 představovala u podniků s rostoucí produktivitou 18 % z celkové produkce a celkem 32 % z celkové produkce u podniků s klesající produktivitou. Podniky skupiny E+ dosáhly v průběhu sledovaného období 25% nárůstu hodnoty rostlinné produkce, zatímco ve skupině E- nastal s výraznými meziročními výkyvy pokles téměř o 20 %. Hodnota produkce RV na konci období se však mezi skupinami E+ a E- příliš neliší. Skupina konvenčních podniků vykázala mezi roky 2011 a 2015 mírný pokles hodnoty produkce RV (o 7 %).

Produkce živočišné výroby a zpracování výrobků ŽV jsou hlavním faktorem růstu produktivity. V extenzivních

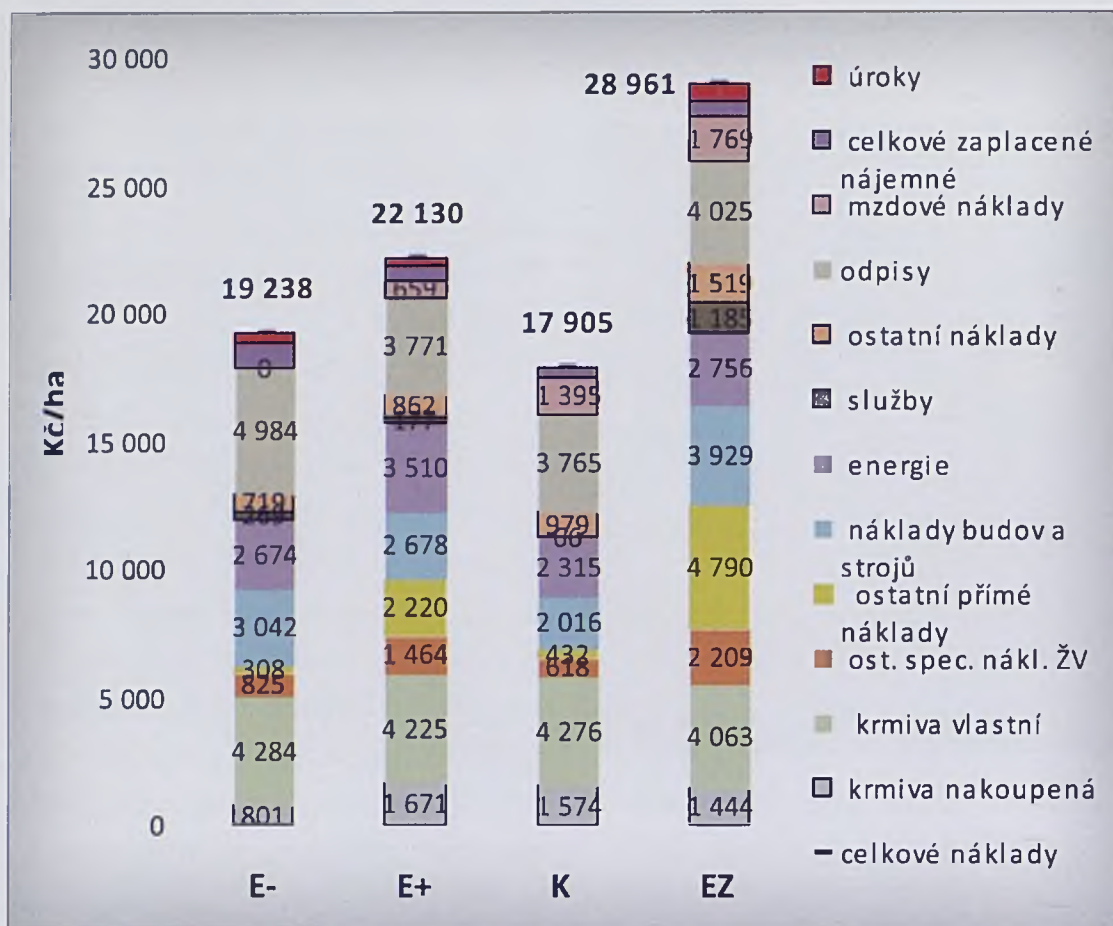
chovech podniků skupiny E- s klesající produktivitou převažují chovy orientované na prodej zvířat, což je patrné ze struktury jejich produkce. Tyto podniky mají vyšší zastoupení rostlinné produkce (32 %) a podstatně nižší podíl ostatní produkce (7 %). Ačkoliv byla hodnota živočišné produkce přepočtené na DJ podniků skupiny E- na počátku sledovaného období vyšší než u podniků skupiny E+, v průběhu let se kontinuálně snižovala (pokles mezi roky 2011 a 2015 celkem o 29 %) až na úroveň 70 % hodnoty podniků E+ (20 120 Kč/DJ u podniků E-; 30 517 Kč/DJ u podniků E+). Podniky skupiny E+ s rostoucí produktivitou vykazují na konci období 64% podíl produkce ŽV na celkové produkci. Mezi roky

2011 a 2015 došlo k navýšení hodnoty o 13 %. V přepočtu živočišné produkce na hektar je hodnota podniků E+ se stoupající produktivitou téměř dvojnásobná (15 187 Kč/ha) oproti podnikům E- s klesající produktivitou (9187 Kč/ha).

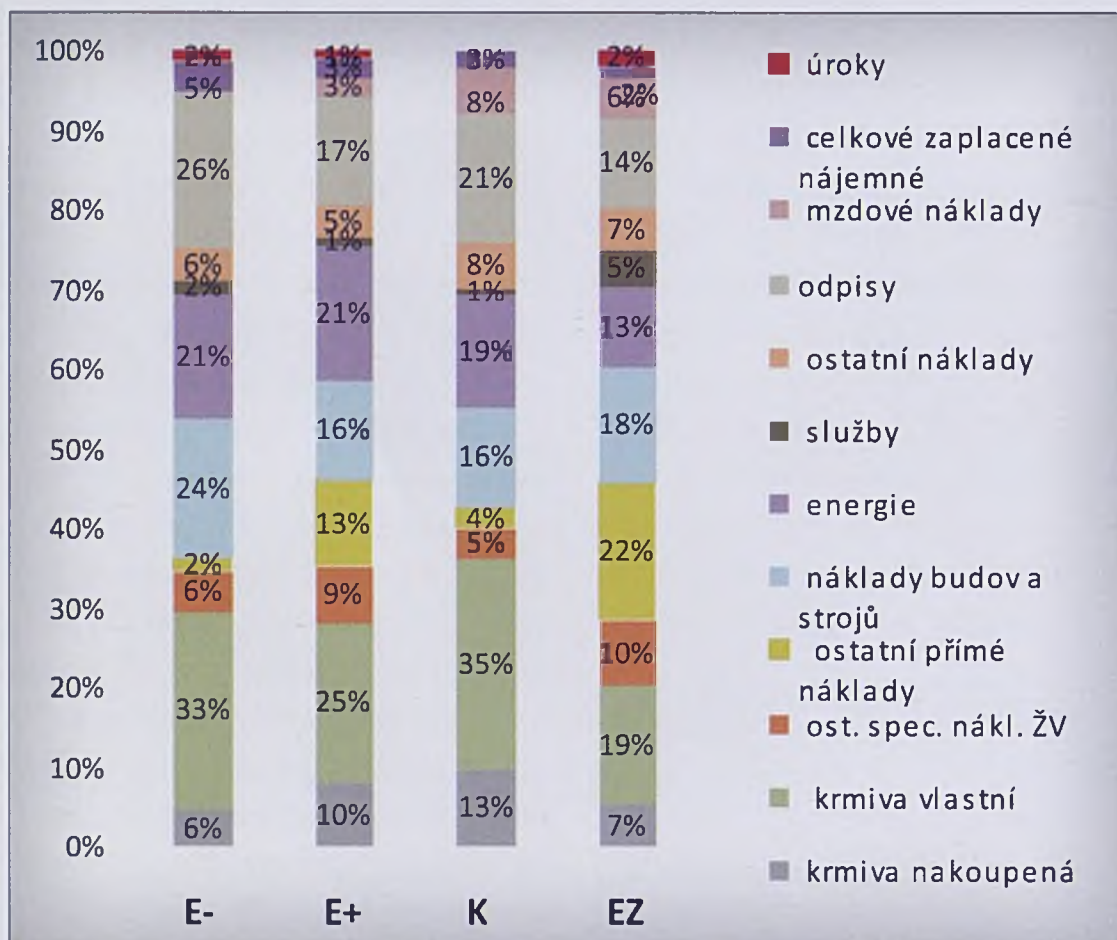
Živočišná výroba tvoří 64 % celkové produkce prosperujících podniků E+ a 60 % produkce podniků E-. Ze struktury produkce ŽV je patrný vyšší podíl chovu skotu u skupiny podniků E-. Celkem 14 % je tvořeno produkcí hovězího masa, zatímco podniky skupiny E+ vykazují podíl produkce hovězího a telecího masa pouze 4 %. Podíl produkce ovcí a koz (charakterizované prodejem zvířat) se u obou skupin neliší a shodně reprezentuje 20 % produkce ŽV. Podíl produkce ovčího a koziho mléka je u podniků skupiny E- pouze o 2 % vyšší než u skupiny podniků E+ s rostoucí produktivitou, kde tvoří 22 % produkce. V podnicích konvenčního chovu ovcí a koz představuje produkce ŽV 72 % celkové produkce farmy.

Pro dosažení dobré ekonomiky ekologického chovu ovcí zaměřeného na mléčnou produkci by měla být naplnována kritéria objemu tržní produkce mléka, plodnosti a ceny jehňat. Kuchťák (2015) doporučuje tržní produkci mléka za laktaci minimálně 120 l/ovci, průměrnou plodnost vyšší než 150 % a cenu jehňat při prodeji minimálně 50 Kč/kg v živém. Při dobré chovatelské úrovni je možno utržit za produkci od jedné bahnice až 4000 Kč (Ondruch 2012). U obou porovnávaných skupin bylo kritérium objemu tržní produkce ovčího mléka splněno. Podniky skupiny E- vykázaly v roce 2015 průměrně 231 litrů prodaného mléka/bahnici/rok s tržní cenou 9,70 Kč/l, podniky skupiny E+ prodaly průměrně 327 litrů/bahnici/rok s cenou 12,20 Kč/l. Natalita chovů byla u podniků skupiny E+ na úrovni 151 %, podniky skupiny E- dosahovaly natality pouze 91 %. Tržní cena ovcí v živé hmotnosti byla u skupiny E- průměrně 51,75 Kč/kg při průměrné hmotnosti 40,5 kg/kus. Celková tržba na bahnici (prodej mléka a prodej zvířat) je pak v průměru 2700 Kč. Podniky E+ s rostoucí produktivitou realizovaly prodej zvířat za 55,23 Kč/kg při průměrné hmotnosti 44 kg/ks. Cel-

Graf 2 – Složení nákladů v podnicích chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP v roce 2015 (Kč/ha)

Graf 3 – Podíl jednotlivých složek nákladů produkce (%) podniků chovu ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP v roce 2015

ková tržba na chovanou bahnici tím dosahuje 4924 Kč.

Náklady podniků

Celkové náklady v šetření FADN zahrnují výrobní spotřebu, odpisy a náklady na externí faktory (mzdy, nájemné, úroky). Jejich vztah k produkci, vyjádřený podílem celkových nákladů po odpočtu mzdových, ukazuje významný rozdíl mezi podniky E+ s rostoucí produktivitou (podíl 0,91) a podílem 1,25 nákladů na produkci v roce 2015 u podniků E- s klesající produktivitou. Je zřejmé, že na farmách skupiny E- náklady převyšují hodnotu produkce. Podrobně

jsou jednotlivé složky produkce podniků zobrazeny v grafech 2 a 3.

Výrobní spotřeba představuje 76 % celkových nákladů a je tedy nejvýznamnější položkou nákladů podniků. Její hodnota v čase obecně stoupá, stejně jako stoupají náklady ve většině oblastí hospodaření. Podniky skupiny E- s klesající produktivitou vykazují na konci sledovaného období výrazně vyšší podíl nákladů na odpisy (26 % celkových nákladů), což je o 1213 Kč/ha více než u podniků E+ s rostoucí produktivitou (podíl odpisů na celkových nákladech pouze 17 %). Vzhledem k tomu že podniky skupiny E- nevykazují vstup placené

pracovní síly a nemají tedy ani mzdové náklady, nebyly mzdy zahrnuty do kalkulace nákladů na produkci. V souvislosti s výší placeného nájemného, které je u podniků skupiny E- o 60 % vyšší než u podniků E+, lze usuzovat, že podniky s klesající produktivitou mají větší podíl pronajaté půdy. Nižší náklady na krmiva u skupiny E- (poloviční hodnota než ve skupině E+) souvisí s vyšším podílem extenzivního chovu. Náklady na vlastní krmiva v přepočtu na hektar se u porovnávaných skupin neliší (4225 Kč/ha u skupiny E+ a 4284 Kč/ha u skupiny E-). Extenzivní povaha chovů ve skupině E- je patrná také z nižší hodnoty ostatních specifických nákladů na ŽV (např. dezinfekce, sanace, laboratorní rozbor, poplatky za registraci v plemenných knihách, odvoz uhynulých zvířat, krátkodobý pronájem stáji a skladů pro ŽV, náklady na uskladnění a přípravu produktů k prodeji a další).

Strukturu nákladů na chov ovcí uvádí například Ročenka chovu ovcí a koz (2005). Největší položkou chovu bahnic jsou náklady na krmiva, které představují 40,7 % (2,8 % nakoupená krmiva a 37,9 % krmiva vlastní). Dalšími významnými položkami jsou mzdy (21,2 %) a odpisy zvířat. Obdobná struktura nákladů je popisována i pro chov mladých chovných ovcí – náklady na krmiva tvoří 58,7 % nákladů chovu (4,1 % pro nakoupená krmiva a 54,6 % na vlastní krmiva) a 17,5 % se podílí pracovní náklady. Ke krmivům patří pastva v létě a seno v zimě, u nichž většina chovatelů hodnotu pastvy nestanovuje. Přesto není možné hovořit o nulových nákladech (Krupová 2014). V šetření FADN je hodnota vlastních krmiv u podniků s daňovou evidencí vykazována na úrovni jednotlivých

plodin a produktů v samostatné položce „Spotřeba v daném roce jako vlastní krmivo“. Náklady jsou počítány pro chov jako kompaktní celek, nikoliv s rozlišením jednotlivých kategorií zvířat. Ve skupině podniků E- tvoří vlastní krmiva 22 % nákladů, nakupovaná krmiva 4 %, odpisy 26 % a mzdové náklady nejsou v této skupině uváděny. Prosperující podniky E+ vykazují podíl nákladů na vlastní krmiva 19 %, na nakoupená krmiva 8 %, na odpisy 17 % a na mzdy 3 %.

Ekonomika podniků

Podniky E+ s rostoucí produktivitou vykazují částku přijatých provozních dotací v průměru o 881 Kč/ha vyšší než podniky E- s klesající produktivitou. Hodnota je zároveň v průměru o 870 Kč/ha nižší. Souhrn provozních dotací celého souboru podniků EZ tohoto výrobního zaměření v šetření FADN se pohybuje na úrovni 114 % dotací konvenčních podniků.

Stěžejním ukazatelem pro posouzení ekonomiky podniků je čistá přidaná hodnota (ČPH). Čistá přidaná hodnota je odvozena z kalkulace celkové produkce, výrobní spotřeby, bilance provozních dotací a daní a odpisů. Do kalkulace ČPH byly zahrnuty odpisy (3706 Kč/ha u podniků E+ a 5075 u skupiny E-), které nejsou uvedeny v tabulce 2). Na počátku sledovaného období byla hodnota ČPH přepočtené na jednotku plochy u obou porovnávaných skupin srovnatelná (12 904 Kč/ha u skupiny E-, 12 916 Kč/ha u skupiny E+). V případě podniků E+ s rostoucí produktivitou byla na konci období v roce 2015 o 20 % vyšší (na úrovni 18 441 Kč/ha), zatímco u podniků E- došlo k poklesu o 14 % (na 11 043 Kč/ha).

Tab. 2 – Charakteristika podniků specializovaných na chov ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP v letech 2011–2015

Chov ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP	Rok	Zem. půda (ha/podnik)	DJ celkem (DJ/100 ha)	AWU (AWU/100ha)	Celková produkce (Kč/ha)	Produkce RV (Kč/ha)	Produkce ŽV (Kč/DJ)	Výrobní spotřeba (Kč/ha)	Nakoupená krmiva (Kč/DJ)	Dotace provozní (Kč/ha)	Čistá přidaná hodnota (Kč/ha)	Čistá přidaná hodnota na pracovní sílu (Kč/AWU)
Podniky FADN EZ celkem (EZ)	Průměr	59,2	37,7	3,25	14 839	3 244	25 238	15 561	3 566	15 473	11 155	343 855
	2011	60,7	34,8	2,63	8 416	2 591	12 757	11 155	1 628	14 511	9 133	347 614
	2012	63,9	34	3,14	10 276	3 020	17 566	11 393	4 364	15 117	10 592	337 229
	2013	54,4	37,9	3,81	14 248	3 194	24 558	13 597	3 203	15 563	12 686	332 657
	2014	56,6	40,2	3,18	19 296	3 458	34 909	19 763	5 150	16 469	11 855	372 730
	2015	60,4	41,4	3,50	21 961	3 957	36 400	21 896	3 485	15 704	11 509	329 044
Podniky EZ s poklesem produktivity (E-)	Průměr	60,7	43,9	3,88	17 275	4 983	24 690	13 090	2 191	13 722	12 622	362 410
	2011	53,8	41,5	4,15	19 364	6 144	28 465	12 769	1 726	11 871	12 904	384 816
	2012	60,1	46,7	4,20	20 146	4 737	27 911	13 883	3 761	13 558	14 344	377 729
	2013	62,5	41,1	3,65	14 962	3 807	24 021	12 066	1 843	14 371	12 319	371 859
	2014	63,6	46,3	3,57	16 621	5 263	22 935	13 810	1 825	14 952	12 502	372 843
	2015	63,7	44	3,83	15 282	4 965	20 120	12 923	1 798	13 859	11 043	304 805
Podniky EZ s růstem produktivity (E+)	Průměr	71,2	41,2	3,97	18 726	3 706	28 554	14 250	3 217	14 603	15 161	463 998
	2011	68,3	39	3,91	16 985	3 412	27 081	13 554	4 386	13 551	12 916	415 873
	2012	70,4	40,3	3,88	17 772	3 538	27 509	12 976	3 151	14 347	15 089	447 759
	2013	73	37,6	3,81	16 545	3 408	29 211	13 349	2 876	14 108	13 465	435 236
	2014	73	42,6	4,00	18 623	3 892	28 450	14 564	3 384	15 485	15 894	478 902
	2015	71,4	46,5	4,23	23 706	4 282	30 517	16 806	2 440	15 523	18 441	542 219
Konvenční podniky (K)	Průměr	66,5	60,3	2,41	19 366	3 478	21 972	13 655	3 270	12 811	14 274	600 942
	2011	67,1	63,6	2,37	20 677	3 545	23 032	15 300	2 728	12 154	13 603	578 949
	2012	66,3	60,9	2,44	20 792	3 767	22 917	14 439	3 535	13 179	14 806	569 405
	2013	66,2	58,7	2,54	18 529	3 131	21 515	12 948	3 776	12 949	14 111	570 902
	2014	67,9	60,5	2,35	19 344	3 916	21 851	13 313	3 369	13 777	15 589	697 240
	2015	65,1	57,9	2,37	17 486	3 030	20 544	12 277	2 941	11 998	13 262	588 212

Zdroj: šetření FADN CZ, 2011–2015

ha). Při přepočtu ČPH na AWU je tento rozdíl ještě patrnější. Průměrná hodnota ČPH/AWU za sledované období byla u prosperujících podniků E+ 464 tis. Kč/AWU a u podniků E- pouze 362 tis. Kč/AWU. Je potřeba zdůraznit, že podniky s rostoucí produktivitou by kladné hodnoty ČPH dosahovaly i bez započtení provozních dotací.

Závěr

Chov ovcí a koz je po chovu skotu druhým nejvýznamnějším výrobním zaměřením ekologického zemědělství. Vzhledem k podmínkám hospodaření, převážně v méně příznivých oblastech, a struktuře výroby s převažující produkcí na trvalých travních porostech, se jedná o odvětví, které je bez zápočtu provozních dotací považováno za nerentabilní.

Předkládané výsledky dokládají, že se jedná o podniky s nižší úrovní produkce v přepočtu na jednotku plochy i pracovní jednotku. Porovnáním skupin podniků s klesající a rostoucí produktivitou bylo zjištěno, že u tohoto výrobního zaměření převažují podniky s rostoucí produktivitou, které v posledním roce zkoumaného období dosahují kladných hodnot čisté přidané hodnoty i bez započtení

provozních podpor. Do této skupiny patří podniky s vyšším podílem produkce ŽV a ostatní produkce, placenými pracovními vstupy a nižšími odpisy po celé hodnocené období. Z hlediska nákladové struktury měly v chovech ovcí a koz největší relativní zastoupení náklady na krmiva (u skupiny E- 39 % a u podniků E+ 34 % přímých nákladů) a energie. Největší odlišnosti ve struktuře nákladů byly dále zjištěny u mzdových nákladů, udržování budov a strojů a ostatních přímých nákladů, včetně nákladů na zpracování produktů ŽV. Podniky s klesající

produktivitou dále mají vyšší náklady na zaplacené nájemné. U těchto podniků lze vysledovat vliv extenzivního způsobu hospodaření v nižší produkci i nákladech v přepočtu na plochu i DJ. Intenzita chovu je v obou porovnávaných skupinách podniků srovnatelná.

Použitá literatura:

Hanibal a kol., Publikace FADN 2011 - 2015
Ročenka ekologického zemědělství 2013, 2014, 2015, <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/publikace-a-dokumenty/ročenka-ekologickeho-zemedelstvi-2013.html>
Kuchtík J., (2015) Ekologický chov ovcí, <http://www.chovzvirat.cz/clanek/679-ekologicky-chov-ovci/>

Ondruch T., (2012) Pasme ovce, Valaši. Informace pro chovatele ovcí, 2. upravené vydání, <http://valasskakrajina.cz/wp-content/uploads/2012/06/Pasme-ovce-valasi.pdf>

Ročenka chovu ovcí a koz (2005), <http://cmsch-demo.cmsch.cz/store/ročenka-chov-ovci-a-koz-2005.pdf>

Krupová Z., (2014) Ekonomické poradenství pro chovatele ovcí, Náš chov 2014/3, http://www.vuzv.cz/sites/files/Ekonomicke_poradenstvi_v_chovu_ovci_ing._Zuzana_Krupova%2C_VUZV%2C_v.v.i..pdf

Další seznam je k dispozici u autorů příspěvků

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení Interního projektu ÚZEI 1295 / 2016 financovaného z institucionální podpory na dlouhodobý rozvoj výzkumné organizace poskytnuté Ministerstvem zemědělství z veřejných prostředků.

Článek byl odborně recenzován.

**Ing. Vladimír Kostlivý, Dr.,
Ing. Zuzana Fuksová, Ph.D.,
Ing. Jiří Dubec, Ph. D.,
Ing. Jiří Hanibal,
Ing. Jana Peterková,
Ústav zemědělských
a ekonomických informací**